COĞRAFYA Sınıf-10

KONU TÜRKİYE'DE NÜFUSUN DAĞILIŞI

Ülkemizde 2020 yılı illere göre nüfus dağılımına bakıldığında; 15 milyon 519 bin 267 ile İstanbul birinci sırada yer alırken, 5 milyon 639 bin 76 kişi ile Ankara, 4 milyon 367 bin 251 kişi ile İzmir, 3 milyon 56 bin 120 kişi ile Bursa ve 2 milyon 511 bin 700 kişi ile Antalya en kalabalık nüfusa sahiptir. Buna karşılık, Tunceli, 84 bin 660 kişi ile en az nüfusa sahip il iken, 84 bin 843 kişi ile Bayburt, 97 bin 319 kişi ile Ardahan, 142 bin 490 kişi ile Kilis Türkiye'nin en az nüfusa sahip olan illeri arasındadır.

Görsel: *Sık nüfuslu kıyı kuşağı*

Pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de nüfus, ülke arazisinde düzensiz bir dağılış göstermektedir. Bu durumun nedenleri; iklim, yeryüzü şekilleri, toprak verimliliği, su kaynakları ve bitki örtüsü gibi **doğal çevre** faktörleri ile sanayi, madencilik, tarım, turizm, ulaşım ve ticaret gibi **beşerî çevre** faktörleridir. Türkiye'de iç bölgelere göre daha ılıman iklim koşullarına sahip kıyı bölgeleri ile ulaşım, sanayi ve tarım açısından avantajlı yerler nüfusun yoğunlaştığı alanlar olarak dikkat çeker. Örneğin kıyı kesimlerde yer alan ve elverişli iklim şartlarının görüldüğü İstanbul, İzmir, Antalya, Bursa, Adana ve Samsun sık nüfus varlığı ile dikkat çekmektedir. Buna karşılık yüksek, dağlık ve engebeli alanlarla iklim şartlarının yaşamı zorlaştırdığı kesimlerde ise nüfus seyrekleşmektedir. Kış mevsiminin uzun sürdüğü Doğu Anadolu'nun yüksek ve dağlık kesimleriyle kuraklığın etkili olduğu Tuz Gölü çevresi, nüfusun seyrekleştiği yerlere örnek verilebilir. Dolayısıyla Türkiye'de nüfusunun kıyılardan iç kesimlere doğru azaldığını söylemek mümkündür.

Ortalama yükseltinin fazla olduğu (1132 m) Türkiye'de belirli bir yükseltiden sonra genellikle yerleşmeler azalır. Bu nedenle nüfusun dağılışında dağlık, yüksek ve engebeli alanlarla ovalar arasında büyük farklılıklar vardır. Ülkemizde arazinin düz veya az eğimli olduğu verimli topraklarda nüfus yoğunken Kuzey Anadolu ve Toros dağları ile Menteşe Yöresi gibi arazinin dağlık ve engebeli, tarım alanlarının sınırlı ve ulaşımın zorlaştığı yerlerde ise nüfus seyrektir.

Zengin su kaynaklarına sahip yerlerde nüfusun genellikle yoğunlaştığı ve çoğu yerleşmenin bu alanlarda toplandığı görülmektedir. Akarsu kenarında kurulan Adana, Amasya, Eskişehir, Edirne ve Antakya gibi şehirler bu duruma örnek verilebilir. Ayrıca deniz ve göl kenarlarında nüfusun yoğunlaşmasını sağlayan bir başka etken de balıkçılık, turizm ve ulaşım gibi faaliyetlerin görülmesidir. Türkiye'de yerleşmelerin seyrekleştiği, dolayısıyla nüfusun azaldığı alanlara bakıldığında ise bitki örtüsünün çok gür olduğu yerler, yüksek, eğimli, engebeli ve dağlık alanlar dikkat çekmektedir. Türkiye, sahip olduğu coğrafi konum ve eşsiz güzellikleriyle tarih boyunca yerleşim alanı olarak

Görsel: Seyrek nüfuslu dağlık bölge

Harita: Türkiye'de illere göre aritmetik nüfus yoğunluğunun dağılışı (TÜİK, 2019)

tercih edilmiştir. Bu yerleşmelerin birçoğu, kaydettiği gelişmeler sayesinde büyüyerek günümüze kadar gelmiştir. Türkiye'de bazı yerleşim alanlarında sanayi faaliyetleri sonucu nüfusun arttığı görülür.

İstanbul, İzmir, Bursa, Kocaeli, Adana, Gaziantep gibi iller bu duruma örnek verilebilir. Ayrıca madencilik faaliyetleri de nüfus dağılışını etkilemektedir. Zonguldak'ta taş kömürü, Batman'da petrol sayesinde nüfus miktarının arttığı görülmektedir.

Tarım faaliyetlerinin yoğunlaştığı verimli ovalar da nüfusun arttığı alanlar olarak dikkat çekmektedir. Çukurova, Silifke, Gediz, Çarşamba, Eskişehir, Bursa, Balıkesir, Malatya ve Elazığ gibi ovalar bu bakımdan nüfusun arttığı alanlara örnek gösterilebilir. Akdeniz ile Ege ve Marmara denizlerinin kıyı kesiminde bulunan birçok yerleşim alanı, turizm faaliyetlerine bağlı olarak gelişmiş ve bu alanlarda nüfus artmıştır. Bodrum, Marmaris, Alanya, Manavgat, Kemer ve Kuşadası bu duruma örnek verilebilir. Benzer durum, kış turizmine yönelik faaliyetlerin geliştiği alanlarda da mevcuttur.

Önemli kara, deniz, demir ve hava yollarına yakın yerleşim alanları da nüfusun sıklaştığı yerler arasındadır. İstanbul, İzmir, Ankara, Konya, Eskişehir, Kayseri ve Gaziantep gibi illerin gelişmesinde bu yerleşim yerlerinin işlek yolların kesiştiği noktalarda bulunması etkili olmuştur. Sanayi, turizm, ulaşım ve tarım gibi ekonomik faaliyetlerin geliştiği yerlerde ticaret de kayda değer gelişim gösterir. Dolayısıyla ticari faaliyetlerin yoğunlaştığı yerleşim alanlarında nüfusun artış eğiliminde olduğunu söylemek mümkündür.

OGM MATERYAL
ORTAÖĞRETİM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

SORULAR

1. Ülkemizde nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu yer İstanbul–Kocaeli arasıdır.

Bu durumun temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sanayi, ulaşım ve ticaretin gelişmiş olması
B) İklimin çeşitli olması
C) Tarım imkânlarının fazla olması
D) Ortalama yükseltinin azlığı
E) Nüfus miktarının fazla olması **Cevap: A**

2. Doğu Karadeniz kıyılarında nüfus yoğunluğu Türkiye ortalamalarının üzerindedir.

Doğu Karadeniz kıyılarında nüfus yoğunluğunun fazla olmasında aşağıdakilerden hangisi etkili değildir?

A) İklim şartlarının elverişli olması
B) Toprağın verimli olması
C) Doğum oranının yüksek olması
D) Sanayinin gelişmiş olması
E) Kıyıdan itibaren yükseltinin artması **Cevap: D**

3. Aşağıda Türkiye'de nüfus yoğunluğu az olan bazı alanlar verilmiştir.

• Taşeli Platosu • Menteşe Dağlık Bölgesi • Teke Platosu

Bu alanlarda nüfus yoğunluğunun az olmasının temel nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

A) İklim koşulları
B) Yeryüzü şekilleri özellikleri
C) Enlem dereceleri
D) Bakı özellikleri
E) Hidrografik özellikleri **Cevap: B**

4. Türkiye'de nüfusun dağılışı üzerinde doğal faktörler etkili olmaktadır.

Bu etkilere örnek olarak;

I. Hakkâri ve çevresinde nüfus yoğunluğunun az olması
II. Çatalca – Kocaeli Platosunun yoğun nüfuslu olması
III. Delta ovaları çevresinde nüfus yoğunluğunun fazla olması

verilenlerden hangileri gösterilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II
C) Yalnız III D) I ve III
E) I, II ve III **Cevap: D**